

Alternativne možnosti v ekonomiji

- Jadranka Vesel, RISE

Razmislek o drugačnih možnostih v ekonomiji lahko začnemo tudi z razmislekom o sodelovanju zaposlenih v upravljanju klasičnih podjetij, o delničarstvu zaposlenih, o razpršenem lastništvu, o pravici in možnostih delitve dobička zaposlenim in še mnogih podobnih možnostih, ki predstavljajo popolnoma realne in obstoječe možnosti v Evropi in svetu.

Ob tej priložnosti vseh teh tem ne bomo odpirali, saj je področje preobsežno, da bi se ga lotevali v tem prispevku. Osredotočili se bomo na tiste oblike organiziranosti, ki zagotavljajo vpliv zaposlenih ali tistih, ki so že zaradi pravne forme v delovanje vključujejo deležnike najsi bo to članstvo zadrug, deležniki vzajemnih družb, kakor tudi vse tiste forme, ki podpirajo delovanje teh pri nas robnih organizacij.

Čeprav se je tudi Slovenija uvrstila med države, ki so posebej pozorne do socialnih podjetij s sprejemom Zakona o socialnem podjetništvu, ostajamo še vedno na repu spiska držav, ki imajo eno najnižjih stopenj zaposlenosti v tretjem sektorju, kot socialno ekonomijo med drugim tudi imenujejo. Če pogledamo katere so organizacije, ki jih Social Economy Europe šteje med organizacije socialne ekonomije (boljši prevod bi gotovo bil družbene ekonomije), ne moremo spregledati celotne konstitucije tretjega sektorja: društva, zadruge, vzajemne družbe, fundacije in socialna podjetja. Vse te organizacije poznamo tudi v slovenskem pravnem redu, vendar to hkrati ne pomeni, da so te oblike organiziranosti vključene tudi v prisotni v realnosti slovenskega tako družbenega kot ekonomskega prostora. Indikativno je že to, da se je pojavila iniciativa po privatizaciji Vzajemne, kot najbolj poznane vzajemne družbe pri nas. Kot da to ni že v osnovi veljavnega pravnega reda privatna družba, pa čeprav temelječa na drugačnih osnovah kot druge družbe v okviru ekonomskega sistema(!).

Zadružništvo je od osamosvojitve Slovenije izgubljalo članstvo ter ostajalo vezano na kmetijstvo, nekaj malega na obrtništvo in stanovanjske zadružne rešitve. Tako se na nek način »pozabilo«
zadružne principe ali pa jih postavljalo v drugi plan. Po sprejemu zakona o socialnem podjetništvu pa so se začele pojavljati iniciative za ustanavljanje zadrug in socialnih podjetij, ki v središče svojega delovanja umeščajo človeka ne kapitala. Kljub izraženim potrebam po podpornem okolju in izenačitvi pogojev delovanja za te alternativne oblike organiziranosti, smo še vedno pri začetkih. Ne le to. V Sloveniji Zakon o zadrugah in Zakon o bankah ne omogočata ustanovitve zadružne banke, kar omejuje razvoj zadružništva. Prav tako nimamo etičnih bank, ki v nekaterih evropskih državah delujejo v podporo organizacijam socialne ekonomije. Fondacije, ki naj bi zagotavljale osnovo za delovanje društev in njihovih združenj pa razpolagajo z zelo omejenimi sredstvi.

Zato je nujno zagotoviti neodvisne vire za razvoj različnih skupnostnih iniciativ, ki bodo lahko zagotavljale osnovne pogoje za delovanje socialnih podjetij in zadrug, saj se zadružništvo širi na različna področja delovanja od storitvenih, stanovanjskih, industrijskih in drugih iniciativ. Ne premoremo pa finančnih mehanizmov, ki bi zagotavljali možnosti razvoja teh oblik, pa tudi investicijskih sredstev, ki bi podprla ta razvoj.

Rešitve pa so poznane in tudi uzakonjene npr. v Italiji, kjer je oblikovan sklad za razvoj zadružništva, ali v Španiji, kjer je kapitalizacija nadomestila za brezposelnost možna, če se zaposleni v propadlih podjetjih odločajo za prevzem podjetja in s tem ohranjajo delovna mesta. Poleg tega so po Evropi in svetu delujoče etične banke, ki prednostno obravnavajo ekološke, skupnostne in podobne projekte in jih finančno podpirajo z nestandardnimi načini kreditiranja. Poleg tega zadružni sistemi posameznih držav oblikujejo sklade za razvoj zadružništva, ki jih po pravilu upravljajo zadružne organizacije. Poleg vsega tega pa obstajajo tudi banke, ki poslujejo brez obresti. Ena takih je JAK švedska zadružna banka.

Alternative torej so, le videti jih je treba in jih oblikovati na način, ki bo primeren za Slovenijo.